

dem in ipsorum et concilii bonum revocaret. Sane, ut ad extremum testimonia superius (p. 41*) allata de maximo Lainii successu in concilio praesertim circa praesentem quaestionem alio adhuc effato confirmemus, in sequentem modum Franciscus Sacchinus, innixus relationibus Tridentinis coaevis, auctoritatem docti sanctique viri in illis controversiis dilucidandis atque sopiendis describit: „Ferme omnes summopere laudarunt constantiam sapientiamque Lainii; multique postea conati sunt quae dixerant explicare et ad sensum commodiorem trahere; multi ajebant, si quae tum audiverant [de publica sua et orali defensione justae doctrinae sermo est] audiissent prius, fuisse aliter senturos; nec pauci ingenue et candide sententiam retractarunt. Hac tanta existimatione, quod consequens est, usu veniebat, ut plurimi vel ad se sanctum doctorem accerterent, vel ad eum se ipsi conferrent, consilium ac lumen ad suas res privatas et publicas petituri . . . Censebant etiam multi, quum tanta esset Lainii auctoritas itemque, quum usus posceret, tanta simul vis et doctrina, simul libertas ad arguendum, non paucos fieri magis in explicandis sententiis consideratos, quum dicturum post se eum scirent, et diligenter attendere, et vero si quid ad aures accideret, quod refellendum putaret, nequaquam parsurum.“ (Lib. VI. n. 86. pag. 325.)

6. De progressu controversiae circa episcoporum jurisdictionem.

Quum schema de sacramento ordinis in prima discussione (p. 34*) tam acriter fuisset a patribus impugnatum, necesse erat illud reformaretur reformatumque denuo proponeretur.

Verum correctio ista maximis difficultatibus cernebatur obnoxia, utraque parte legatos obsidente ac precibus postulatisque suis fatigante; adeo ut inveniri via consilii non posset, quam ratione litigantibus fieret satis.

Praesentem et vividam actorum imaginem exprimunt litterae legatorum ad s. Carolum Borromaeum inferius re-

latae p. 417. Convenerunt legati ad consultandum de nova formula canonis septimi, quum ecce „nonnulli praelati hispani comparentes declarant, venisse se ad petendum, ut justitia sibi fieret per factam declarationem „episcopos esse de jure divino institutos et presbyteris superiores“ (p. 418); quod si legati eum in finem nihil facerent, tunc se ex inito pacto statutum habere ac deliberatum, congregationem non accedere et de injuria sibi a legatis illata conqueri tum apud suam Sanctitatem tum apud reliquos principes christianos.

Sic igitur vere comminati sunt, efficaciter se adlaboraturos ad impediendum disjiciendumque concilium. Quae minatio legatis eo periculosior apparere debuit, quod adventus cardinalis Lotharingii (Caroli Guisii) et episcoporum gallorum instaret, qui posteriores, aliquorum episcoporum Italorum exemplo procul dubio se iis conjungerent.

Altero die autem coram legatis adfuit globus praelatorum italorum numero circiter quadraginta, quorum duces erant tres patriarchae (Hierosolymitanus, Aquilejensis, Venetus) cum quatuor aut quinque archiepiscopis; hi ex contrario instanter petebant, ne in illam quaestionem de jurisdictione intraretur, sed ut potius, sine temporis abusu in rebus minime necessariis, concilium, quam primum fieri posset, ad exitum adducere studerent. Egregium plane ac commemoratione dignum est, quod legati undique pressi hac occasione ad s. Carolum Borromaeum scribunt: „Nunquam nos ab iis (Hispanis) trahi patiemur ad proponendam aut approbandam rem aut verborum formulam, unde quis januam aditumque facere posset ad diminuendum aliquid ex potestate suae Beatitudinis, pro qua vitam cum omni, quem habebimus sanguine semper ponemus.“ (Infra pag. 421.)

Quum de nova formula canonis septimi concipienda tractaretur, praeter alios etiam Lainius fuit in consilium adhibitus. „Inde dant negotium, (ita narrat Palaeottus p. 597) Rossanensi¹ et generali Lainez, ut formulam modo

¹ Joanni Baptistae Castagna, doctissimo archiepiscopo urbis Rosciiani in Italia, qui fuit postea Urbanus papa VII.

confectam praelatis aliquot italis communicent, ac quantum licet, eos ad eandem amplectendam inducant; postea enim se Hispanorum quoque animos tentaturos ostendunt.“

Verum non omnibus Italis haec formula probabatur, plurimique eorum declarabant, si ab Hispanis disputatio contra eam instituenda esset, tunc se in eam non consensuros esse, sed formulam se postulaturos, quae magis summi pontificis auctoritatem super episcopos in tuto collocaret. Quare, haec formula, reprobante eandem mox etiam cardinali Seripando, a legatis dimissa fuit. Atque hoc loco non possumus Palaeotti quaerimoniam de certis praelatis Italis praeterire, praesertim quum a legatis ipsis in suis epistolis confirmetur.¹

„Non obscure colligebatur“, scribit Palaeottus p. 597, „nonnullos (ex Italis) ab hoc canone ideo dissentire, ne hispanorum placitis adhaerere videantur, alios avide nimis optare rem pertrahi in disputationem, quoniam quum multa collegissent ex variis libris de auctoritate papae, sperabant hac occasione se gratiam Sanctitatis suae promerituros, cujus potestatem in synodo acriter defendissent, sibi que hac ratione ad sublimiores gradus aditum muniendum. Verum multi etiam non deerant [et ex horum parte stabant Lainius et ejus amicus archiepiscopus Rossanensis] animo quidem promptissimi in tuenda sedis apostolicae auctoritate iidemque doctissimi, sed quibus nihil expedire videbatur disputationem hanc inchoare; immo suadebant, ut quacunque ratione haec contentio evitaretur. Cum enim sedes apostolica sit in amplissima et pacifica possessione jurisdictionis suae in quoscunque episcopos, imprudenter agi censebant, si de eo concertatio iniretur, quod absque disceptatione retinetur, ut alia multa omittantur, quae ex doctorum subtilitatibus huc facile possent, magna cum synodi molestia, derivari.“

¹ Conferantur ea quae legati 15. Januarii 1563 ad s. Carolum Borromaeum scribunt: „Negotium nobis etiam ii facessunt, quos nostrorum, ut jure merito deberent, esse partium judicamus; hi enim non minorem molestiam nobis exhibent quam priores (qui adversae parti sunt addicti); eos et in sententiis suis perveraces et varie inter se discrepantes experimus; adeo ut quanta inter priores est concordia ac firma ad unum omnium consensio, tanta in his sit discordia et studiorum diversitas, quum id agant omnes, ut se prae caeteris ostendant sedi apostolicae studiosiores et in sanctissimum Dominum ac curiam officiosiores.“ (Infra p. 475.)

Die 3. Novembris tandem a legatis nova formula doctriinae et canonum de ordine patribus proponitur,¹ in qua canonis septimi schema hoc erat:

„Si quis dixerit, non fuisse a Christo domino institutum, ut essent in ecclesia catholica episcopi, ac eos quum in partem sollicitudinis a pontifice Romano ejus in terris vicario assumuntur, non esse veros et legitimos episcopos, presbyteris superiores, et eadem dignitate eademque potestate non potiri, quam ad haec usque tempora obtinuerunt, anathema sit.“

Haec sane forma, quae non obstante rei periculo pontificis mentionem faciebat, plurimis objectionibus hispanae partis obvia erat. Objectiones autem eo usque progrediebantur, ut archiepiscopus Granatensis declararet, se consentire non posse illis verbis: episcopi in partem sollicitudinis a pontifice Romano assumuntur, quum hujusmodi assumptio nullatenus certa esset. Qui etiam advertit, pontificem Romanum non simpliciter vocari debere Christi in terris vicarium, sed summum vicarium, ne episcopi, qui et ipsi essent vicarii Christi, ab ejusmodi vicariatu excludi viderentur.

Reliquas objectiones tum ejusdem archiepiscopi Granatensis tum aliorum, qui ejus parti favebant, hoc loco omittimus, quum alibi ex relationibus Massarellii et Palaeotti difficultates hasce sanae theologiae saepius valde contrarias descriperimus.² Verum etiam in responsionibus alterius partis magnam doctrinae soliditatem et obsistendi constantiam advertere licuit.

Animi magis adhuc excitabantur adventu Gallorum, qui durante eadem discussione die 13. Novembris cum cardinali Lotharingio solemniter pompa Tridentum advecti erant.

¹ Textus exstat apud Theiner Acta II, 155 s.

² Supra p. 62* ss. Vide praeterea dissertationem primam de hac controversia Tridentina, quam lingua germanica scriptam Actis theologicis Oenipontanis (Zeitschrift für katholische Theologie) anno 1884 pag. 453–507 inseruimus, p. 477 ss. Altera dissertatio habetur eodem anno dicti periodici p. 727–784. Utriusque titulus est: Controversia Tridentina de primatu pontificio deque origine jurisdictionis episcoporum.

Longa denique oratione Lainius die 9. Decembris ultimo loco sententiam dixit. Adumbrationem quandam hujus voti, quod ad illustrandam materiam „Disputationis“ nostrae summopere confert, infra pag. 382 ss. juxta Pallavicinium exhibemus.

Juvat autem, hoc loco orationis ejusdem etiam excerpta illa proponere, quae Palaeottus et Massarellius in suis actis concilii nobis reliquerunt, praesertim quum ipse tenor verbalis orationis nullibi invenitur. Atque Palaeottus quidem haec habet.

„Generalis Lainez dixit: Nostrum esse haereses refellere et lapsos mores corrigere, opiniones autem, quae huc non spectant, doctoribus in scholis disputandas relinquere. Nolle autem se praetermittere, cum alii id egerint, quin quod sentit de jurisdictione et de jure divino breviter non attingat; nempe potestatem jurisdictionis, quae nihil aliud est, quam praelatio quaedam super plebem ad dirigendam illam in vitam aeternam secundum praecepta ecclesiae, totam a papa tanquam a fonte promanare, et ita in decreto Innocentii IV. et Lucii III. et Clementis III. contineri, quod a se in Sicilia inventum coram patribus publice recitavit; idque confirmatum dixit a multis patribus in concilio Basileensi in epistola ad Eugenium IV.; papam autem, cum dat oves, tribuere etiam praelationem in illas, alioquin si daret tantum materiam, sequeretur eos habere sponte aut aliunde potestatem, cum materiam tantum illius exercendae a papa assequerentur, quod falsum est, cum jurisdictione ante consecrationem possit obtineri, ut in Extravag. ult. Clem. V. Sequeretur etiam aequae, id omnibus episcopis competere, quoniam sunt omnes aequae consecrati, et in hanc sententiam adduxit doct. in 4 sentent. dist. 24.; Sanctum Bonaventuram q. 3; S. Thomam 2. 2. q. 29 et in 4. sentent. dist. 24. et S. Leonem in caput Ita Dominus 19. dist. Porro jus divinum multipliciter accipi dixit, nec enim id solum, quod ore Dei traditum in sacris literis continetur ad illud referri, sed etiam alia multa in sacris literis non expressa, veluti sunt formae sacramentorum; sicuti contra, non omnia in iis expressa statim censi juris divini, quemadmodum orare non velato capite, abstinere a sanguine et suffocato, bigamia, et alia hujusmodi; esse etiam quaedam, quibus concurrunt causae secundae, et tamen attribuuntur Deo, qui dat illis potestatem, ut in psal. „dat pullis escam corvorum“; quaedam, quae non attribuuntur nisi large, alia, quae nullatenus ei adscribuntur. Ideo haec omnia accurate circumspicienda esse. Posse autem regulam quandam constitui, ut omnia, quae Deus voluit esse perpetua et immutabilia, ea per se ipsum fecerit, alia quae varietati subjecta sunt per alios et media quaedam instituerit. Potestatem igitur ordinis a Deo pendere prout consecrationem, et hanc esse immutabilem. In alia, quae jurisdictionis est, concurrere etiam potestatem hominis, ideoque variari saepius et auferri posse ab eodem homine non materiam solum,

sed etiam potestatem. Et quamvis jurisdictionis omnis in universum author sit Deus, tamen illam in summo pontifice tanquam in fonte collocasse, a quo alii omnes eam hauriant; sicuti dominari animantibus et terrae a Deo est, huic vero vel illi loco praeesse, aliunde hoc dominium pendere aliisque causis adscribi.“

Massarellius in suis actis concilii de oratione a Lainio die 9. Decembris 1562 habita refert quae sequuntur.

„Generalis societatis Jesu: Quoad materiam VII. canonis potestas episcoporum duplex est, ordinis et jurisdictionis. Quoad ordinem, cum non sit controversum, nihil dicendum est. Jurisdictio autem est praelatio quaedam et superioritas quaedam clericis super alios, dirigens eos ad salutem aeternam secundum legem divinam; et ideo opus est, ut tam qui praees, quam qui subest, sit christianus. et ille, qui praees, sit ad minus clericus. Quae jurisdictio tota est in papa tanquam in fonte a Christo Petro et successoribus data, a quo tota ecclesia derivatur: Innoc. III. (IV.?), Lucius III., Clem. III. id confirmant; item patres Basileae congregati in epistola ad Eugenium IV. Derivatur autem haec jurisdictio a papa, qui non solum materiam dat, sed praelationem; nam Christus, cum dedit Petro oves suas ad pascendum, dedit ei praelationem, dans ei claves regni coelorum. Datur autem aliquando materia absque jurisdictione, cum per se habet ille amplissimam potestatem. ut factum est Paulo, cum missus est ad gentes, et Petro in circumcissionem; ita dici posset de papa, cum addit aliquam dioecesim patriarchis. Dat autem papa hanc jurisdictionem ut minister dei. Omnes enim. etiam angeli, ministri dei sunt. Non est tamen papa simplex minister; sed se habet ad jurisdictionem sicut Joannes ad baptismum, quo baptizabat, qui dicebatur baptismus Joannis; non autem se habet. sicut Petrus ad baptismum quo baptizabat, quia Petrus respectu baptismi est simplex minister: ideo non dicitur baptismus Petri, sed Christi, quia a Christo, et non a Petro institutus erat. Baptismus vero Joannis institutus fuerat ab ipso Joanne auctoritate dei; et quia in illo Petri remittebantur peccata, ideo non poterat esse causa nisi ministerialis tantum etc. Papa igitur dat jurisdictionem injungendo ex praecepto et auctoritate tanquam princeps ecclesiae. Et tam jurisdictio ordinaria, quam extraordinaria datur non vi consecrationis sed injunctionis; alias nulla jurisdictio daretur; cum papa nullum consecret, ergo nulli papa jurisdictionem dat, quod tamen falsum est. Et praeterea ante consecrationem episcopi habent jurisdictionem, cum tantum sunt ordinati et confirmati; ergo non datur vi consecrationis. Et in c. XI. concilii Chalcedonensis statuitur, probari ante consecrationem, an quis habeat titulum, id est curam animarum; ergo cura animarum, et sic jurisdictio datur ante consecrationem. Praeterea jurisdictio pendet a voluntate papae; ergo non datur in caractere. Item si in caractere daretur, unicuique eadem, neque major, neque minor daretur; et alias a papa non posset

¹ Apud Raynaldum, Annal. a. 1562 n. 124.

tolli, neque limitari, neque auferri, cum papa non habeat potestatem supra ordinationem Christi; neque potestas papae tollere potest potestatem Christi. Et licet dicatur in consecratione: do tibi cathedram, do claves etc., hoc intelligendum est sicut b. Thomas ait, regem accipere potestatem in consecratione vel unctione cum dicatur: accipe potestatem, accipe regnum: quod intelligi debet, quoad usum, id est: da ei, ut recte utatur regno. Sic dicendum de episcopo, cum dicitur in consecratione: accipe spiritum gubernandi; id est, da, ut recte possit gubernare: praesertim cum antiquitus simul fere et semel ordinabantur et consecrabantur. Ad id, quod adducitur contra, quod jurisdictio sit supernaturalis, ergo non possit dari ab homine, respondeo effectum esse supernaturalem. In episcopis ista jurisdictio non est ex commissione, sed uti est in iudicibus ordinariis. Aliqui tamen habuerunt immediate a Christo jurisditionem, ut apostoli. Jurisdictio igitur episcopi est a Deo, sed per papam, non uti ministrum solum, sed injungendo; ei enim Christus dedit omnem jurisditionem, ut eam aliis conferret. Can. autem VII. non placet; sed magis placeret propositus a cardinali de Lotharingia, aliquibus mutatis. Definiatur itaque, episcopus quoad ordinem esse jure divino a Christo; de jurisditione autem nulla mentio fiat, cum multi patres catholici utranque opinionem defendant. Si enim declararetur, jurisditionem et superioritatem episcoporum super presbyteris esse jure divino, papae et concilia non potuissent aliquem a jurisditione episcopi eximere. Si enim datur a Christo, neque ab homine, neque ab angelis augeri, auferri, neque minui potest. Doctrina non placet, et scripturae reponantur. Quod dicitur etiam de ecclesiastica hierarchia non placet, cum archiepiscopi ac patriarchae pertineant ad hierarchiam ecclesiasticam, et tamen sunt de jure positivo; et similiter secundum aliquos diaconi et inferiores ordines: et tamen in doctrina dicitur hierarchiam ecclesiasticam esse institutam a Christo. — Et dimittitur congregatio hora 24.

Et cum nemo alius loqui vellet, absolvitur examinatio doctrinae et canonum de sacramento ordinis propositorum die 3. praeteriti mensis Novembris. Loquentique sunt CCV patres: sunt etiam adhuc Tridenti XIV alii patres, qui ob varia impedimenta sententias suas non dixerunt.¹

Canon VII. propositus a cardinali Lotharingio, cujus emendationem, ut superius legitur, Lainius commendavit, ita sonabat:

„Si quis dixerit, episcopus non fuisse a Christo institutos in ecclesia aut ex sacra ordinatione presbyteris

¹ Apud Theiner, Acta II, 197. Si quae suspecta de mendis in textu occurrunt, id potius Theinero imputandum est ejusque incredibili negligentiae in istis actis edendis, quam Massarello.

majores non esse, anathema sit.¹ Mens autem Lainii fuit, ut hic canon adjunctis tribus verbis sic inciperetur: „Si quis dixerit, episcopus quoad potestatem ordinis non fuisse a Christo institutos“ etc.

Eventus rerum ostendit, maximae utilitatis fuisse consilium a Lainio illis verbis datum: Definiatur, episcopus quoad ordinem esse jure divino a Christo, de jurisditione autem nulla mentio fiat (54*). Hanc revera viam fere unice circumstantiis consentaneam fuisse, etiam Palaeotti relatio testatur, qua historiam discussionis 9. Decembris finitae concludit: „Hic“, ait „dicendis sententiis finis. Quae quum omnium fere aures tum prolixitate tum acri disceptatione defatigatas reliquissent, varie subinde haec dijudicandi ac temere alia atque alia suspicandi compluribus occasionem praebuerunt. In primis enim hispanos patres multi mirabantur adeo hac in re unanimes atque ardentis se ostendisse, ut jurisdictio eis divinitus tributa esse declararetur, nec eam quam prae se ferebant auctoritatis summi pontificis rationem habuissent.“²

Cardinalis Lotharingus praeter alia proposuerat etiam, ut tota controversia supprimeretur. Verum quum obstantibus tum Hispaniae tum suis Galliae episcopis hoc obtinere eo tempore non posset, novis formulis excogitandis operam sedulam ac plane infatigabilem ipse prae aliis dedit. Jam ante finem discussionis superius memoratae sequentes duas formulas legatis commendavit; in quibus tamen dum de potestate summi pontificis novo et proprio canone sermo instituebantur, nihil nisi novae ansae dubitationum atque periculorum oblatae fuere. Tenor formularum erat hujusmodi:

Can. VII. Si quis dixerit, episcopus non esse a Christo in ecclesia institutos aut sancta ordinatione non esse sacerdotibus majores vel non

¹ Le Plat, Monumenta conc. Trid. V, 584; Theiner II, 190; Pallavicini Hist. concilii Trid. lib. XIX, c. 6. n. 5.

² Apud Theiner II, 610.

habere potestatem ordinandi, aut si habent, id esse illis commune cum sacerdotibus, sive ordines ab illis collatos sine plebis et saecularis potestatis consensu aut vocatione irritos esse, a. s.

Can. VIII. Si quis dixerit, beatum Petrum Christi institutione primum inter apostolos summumque ejus vicarium in terris non fuisse, aut in ecclesia non oportere esse summum pontificem Petri successorem et cum eo regiminis auctoritate parem, et in Romana sede legitimos ejus successores ad haec usque tempora jus primatus in ecclesia non habuisse, a. s.¹

Qui canones quum, suffragatione peracta, de mandato legatorum a speciali commissione essent examini subjecti, statim reperti sunt insufficientes. Ad eam commissionem pertinebant Petrus de Capua, episcopus Hydruntinus, Joannes Bapt. Grosso, episcopus Reginensis, Leonardus Marini O. P., episcopus Lancianensis, Hugo Boncompagni, episcopus Vestanus (postea Gregorius papa XIII.), Joannes Ant. Facchinetti, episcopus Neocastrensis (postea Innocentius papa IX.), Lainez, auditor (scilicet Palaeottus), advocatus et promotor concilii. Ex iis duo aut tres tantum ad formulas acceptandas inclinarunt; Lainez a parte majori erat. Contra canones id speciatim animadversum legitur, quod episcopi, nullo facto discrimine inter ordinem et jurisdictionem, a Christo instituti perhibeantur; quod error haeticorum non satis excludatur, quum totum opus ita Christo adscribatur, ut nulla mentio papae fiat; quod nuda illa mentione institutionis episcoporum a Christo facta aditus praebatur ad muniendam pravam conclusionem, concilium esse supra papam; denique quod damnari non possit opinio tot catholicorum auctorum, qui doceant, apostolis traditam a Christo fuisse potestatem per Petrum.²

¹ Palaeottus apud Theiner Acta II, 611. Horum canonum prior abhinc simpliciter etiam primus canon dicebatur.

² Palaeottus (apud Theiner II, 711—712), cujus relatio ita concepta est: „Legati, his acceptis, accersunt statim Hydruntinum, Reginensem, Lancianensem, Vestanum, Neocastrensem, Lainez, auditorem, advocatum, promotorem, illorumque de his judicium exquirunt. Res communi consilio accurate ab illis executitur; tandemque omnes, duobus tantum aut tribus exceptis, canones non recipiendos, variis rationibus concludunt; 1. quia hic qui VII. est canon non percutit haeticos. Ipsi enim non

Concilii praesides brevior canonem superius p. 54* relatum, quem cardinalis Lotharingus in sua oratione proposuerat, Romam miserant. Modo jam has quoque duas novas formulas cum animadversionibus in easdem factis

negant episcopos esse a Christo institutos, sed aiunt, eos, qui assumuntur a pontifice romano, non esse veros et legitimos episcopos, sed appellant capita rasa, uncta, oleata, ac larvas papales; unde, cum hic error non confutetur, canon redditur inutilis; 2. quia eo canone condemnantur infiniti authores theologi et canonistae, qui dicunt Christum instituisse unum tantum episcopum, Petrum, et reliquos episcopos a Petro fuisse creatos. Hic dicere videtur, ut synodus anathemate damnet opinionem tot catholicorum authorum; 3. quia hinc praebetur aditus ad muniendam illam pravam conclusionem, quod concilium sit supra papam; nam, cum firmatum fuerit, episcopos esse institutos a Christo, nulla facta mentione papae, facilius erit inferre, eorum potestatem non esse ei subjectam; 4. quoniam multi sunt haetici, qui asserunt eorum episcopos creatos a regibus aut magistratibus aut ecclesiis esse legitimos episcopos; cum episcopale munus a Christo sit institutum, et in eorum electione versetur tantum nudum ministerium. Qui error magis confirmatur hoc canone, cum totum opus Christo tribuatur, nec ulla fiat mentio papae, quod nuper etiam advertit in congregatione episcopus hibernicus, loquens de regina Angliae, quae ita ratiocinatur; 5. cum verba accipienda sint immediate et per prius et non per posterius, hinc sequetur, si episcopi immediate a Christo sunt, ergo immediate ab eo pariter habent omnem potestatem, tam ordinis quam jurisdictionis; nam canon indistincte loquitur; sed de potestate jurisdictionis falsum est; 6. ergo si dicimus, episcopos esse institutos a Christo, et nihil aliud addimus, utique sequi videtur, papam esse simplex instrumentum in eorum creatione, nec quicquam ab eo, veluti causa efficiente, oriri; quod tamen verum non est; 7. contra hunc canonem urgent omnes illae difficultates, quae haecenus objectae fuerunt, ne scilicet diceretur, episcopos institutos de jure divino; imo magis augentur, quoniam plus est fateri simpliciter, episcopos esse a Christo institutos, quam esse de jure divino, siquidem nomen juris divini latius patet, et potest complecti plura tempora et personas.“

Alio loco idem Palaeottus sequenti modo exponit rationes aliquas sententiae, quae jus divinum episcoporum negabat: „Animadversum fuit, multa hinc absurdissima pendere (scil. ex sententia affirmante, episcoporum jurisdictionem a Christo derivari), siquidem elicere inde voluissent, eam amplius mutare aut minuire, nisi ex causa, papae non licere. Quodsi tota potestas a papa oriretur, tunc in ejus facultate, tanquam quod juris positivi dicebatur, relinquebatur, eam in hunc vel illum, nulla addita ratione, transferre. Tametsi autem papa

submittebant, addita prece, ut consilium sibi instructioque daretur. Pius IV., et qui, duce s. Carolo Borromaeo, ipsi erant a consiliis, divinum episcoporum jus quoad potestatem jurisdictionis concedere nec volebant nec poterant. Ex parte sedis apostolicae permitti non poterat nova doctrina, quae proprie contra ipsum primatum Romani pontificis erat directa. Summa responsorum Romanorum, quae istis hebdomadis Tridentum advenerunt, quaeque in epistolis conciliaribus inferius exhibitis continentur, huc redit:

1. Si consensus cum repugnantibus obtineri non possit super fundamento doctrinae hucusque receptae, legati controversiam praecedendam curent;

2. Quodsi componi controversia nequeat, legati nihilominus id elaborent ac contendant, ut solemnis sessio, quam primum fieri possit, celebretur, quin tamen aliquid de canone septimo decerni sinant;

3. Si neque eo secius brevi celebrari possit sessio, in longiorem etiam ejus dilationem consentit summus pontifex, ea spe erectus, fore ut paulatim inveniatur ratio ac via difficultatis expediendae; de dissolvenda s. synodo non cogitat. „Omnia potius arbitrio vestro differatis — verba sunt instructionis —, quam ut de juribus nostris quidpiam deminui patiamini.“

Nec alia de causa, quam quod sancta sedes proprium

nemini jus suum adimere cunctaque ordine administrare debeat, id tamen incommodi sequebatur, quod si papa beneficium aliquod in aliena dioecesi reservare, si ordinarii collationem praevenire, si ab ejus jurisdictione aliquem eximere, si eum ad alteram cathedralem transferre, aut alia hujusmodi attentasset, semper disputationibus prius involvendus erat, an justa tunc causa subesset; quod nihil aliud erat quam eum, cui summa in alios potestas divinitus fuit tradita, inferiorum sensibus censuraeque subicere. Idecirco semper canonistae omnes et alii multi contendent, si quidquam in hac materia erat definiendum, id fixum semper maneret, potestatem quidem ordinis totam a Deo derivari papamque in eo ut nudum ministrum censi; verum potestatem jurisdictionis a papa, non ut instrumento sed tanquam fonte et causa efficiendi proficisci, haecque omnia ita Dei ordinatione pro ecclesiae suae utilitate constituta.“ (Theiner II, 610.)

suum jus defendere se sciret, factum est, ut legatis ex urbe proponeretur consilium de definitione synodi Florentinae circa primatum Tridenti instauranda ac confirmanda. Per quam occasionem quid Gallicani in concilio sentirent, apparuit. Ex epistolis attente inspectis intelligens lector ipse videbit, sanctam sedem ea in dignitate, in qua a Christo Domino se novit in ecclesia constitutam, aliter facere non potuisse, et — quod consequens est — perperam omnino a Sarpio malitiosisque ejus in falsa criminatione sociis propter suam agendi rationem insimulari atque in indignam suspicionem adduci.

Quam concilii praesides diu exspectarant responsionem curiae de proponenda nova forma, qua canones 7. et 8. de ordine cum respondente capite 5. de doctrina conciperentur, s. Carolus per cursorem dedit die 9. Januarii 1563, qui Tridentum advenit die 13. ejusdem mensis. Textum habes p. 467. In memorabili hac epistola refert sanctus, hisce diebus multum operae fuisse quaestioni impensum, quanam ratione canon septimus concipi deberet ad consensionem obtinendam, et quidnam consilii ipsis (legatis) dari posset pro ulteriori directione laborum synodi. Quum in doctrina de sacramento ordinis jam facta sit mentio hierarchiae, necessarium etiam videri, ut idoneum incisum de auctoritate et primatu sanctae sedis recipiatur idque honorifica et tali argumento digna forma. Post longam ea de re habitam disceptationem credere se, melius ac convenientius id fieri non posse, quam ut alteri canoni a cardinali Lotharingio proposito et capitulo quinto de doctrina, nonnulla verba ex concilio Florentino inserantur, ea ferme ratione, qua id in adjecto exemplari per subsignatas additiones indicatur (p. 470). Ne igitur in re fortiter agenda turbari se sinerent; quodsi vero adversarii difficultates afferre aut causae definiendae intercedere vellent, ipsi tamen ne omitterent opus incoeptum, certae memores veritatis, ea in re sufficere, si per votorum pluralitatem vincatur, quum sermo non sit de dogmate novo, sed de antiquo in alia synodo jam definito.

Circa canonem 7. vero animadvertit s. Carolus, ex